

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสรุปคำตอบต่าง ๆ จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จากกระบวนการในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดอัตลักษณ์พื้นถิ่นผนวกกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของชุมชน ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการพูดคุยสัมภาษณ์และกิจกรรมมีส่วนร่วมเพื่อรับทราบเรื่องราวและความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านความต้องการและศักยภาพในชุมชนเป็นตัวช่วยในการปะติดปะต่อข้อมูลทั้งหมดเข้าด้วยกัน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์แนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์มีชีวิต แนวทางการการนำอัตลักษณ์มาใช้ออกแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตควบคู่ไป โดยมีคำถามในการวิจัยดังนี้

5.1 บทสรุป

5.1.1 การตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อเป็นฐานข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

อัตลักษณ์ของชุมชนอินทิล คือความมีชีวิตชีวาแบบเรียบง่ายของชุมชนที่ประชากรเลี้ยงชีพด้วยอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีความเป็นกันเองมีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยมีอัตลักษณ์ที่พบ 5 องค์ประกอบด้วยกันดังนี้

1) กายภาพพื้นที่ราบลุ่มสามลำน้ำ

ชุมชนอินทิล ตั้งอยู่ในที่ราบแอ่งแอ่งแอ่ง มีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะอันอุดมสมบูรณ์ล้อมด้วยป่าไม้ ชุนเขา สายน้ำและสัตว์ป่านานา มีแม่น้ำ 3 สายไหลผ่านที่ราบการเกษตรสุดลูกหูลูกตานี้ ได้แก่ แม่น้ำแค้น แม่น้ำปิง แม่น้ำจืด

2) วิวัฒนาการประวัติศาสตร์ชุมชน

ชุมชนอินทิลเป็นชุมชนเก่าแก่ นับย้อนไปได้มากกว่า 700 ปี ทำให้ชุมชนอินทิลและแหล่งโบราณสถานเตาเผาโบราณเป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียง

3) องค์ประกอบหมู่บ้านชนบทล้านนา

ชุมชนอินทิล เป็นชุมชนชนบท การแบ่งองค์ประกอบพื้นที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนอินทิล แบ่งตามการใช้งานและความสัมพันธ์ของกิจกรรมในพื้นที่ออกเป็น 7 ประเภทตามแบบแผนชุมชนล้านนาอย่างชัดเจน ได้แก่ 1) ที่ว่างสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน 2) พื้นที่ค้าขายและ

เศรษฐกิจ 3) พื้นที่ทางศาสนา 4) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน 5) พื้นที่สุสาน 6) พื้นที่พักอาศัย 7) พื้นที่แหล่งทำกิน

4) พื้นที่เรียนรู้ทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ต้นทุนทางศักยภาพพื้นที่ภูมิปัญญาของชุมชนอินทิล แบ่งพื้นที่ได้ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) พื้นที่ศักยภาพหลัก ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ กายภาพ กิจกรรม หรือสังคมวัฒนธรรม มีทั้งหมด 16 พื้นที่ และ 2) พื้นที่ศักยภาพรอง ปัจจัยที่สำคัญสามารถก่อให้เกิดความมีชีวิตชีวา ช่วยเพิ่มเติมให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่น่าสนใจขึ้นได้ มีทั้งหมด 17 พื้นที่

5) ประเพณีและวัฒนธรรมชนบท

ชุมชนอินทิล มีวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมจำเพาะเด่นชัด เช่น การเลี้ยงผีขุนน้ำหรือผีฝ่ายเป็นพิธีกรรมสำคัญที่แสดงออกถึงชุมชนที่เป็นสังคมเกษตรที่ตั้งอยู่ต้นน้ำ

สรุปด้านการสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนนั้นไม่ได้เกิดจากองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งแต่เกิดจากหลายองค์ประกอบรวมกัน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะส่งผลต่อการรับรู้มากน้อยต่างกันไป โดยปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้อัตลักษณ์ชุมชน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงไปหรือสูญหายไปจะส่งผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงไปการรับรู้อัตลักษณ์ชุมชน

5.1.2 การตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างแนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตชุมชนอินทิล

การสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนอินทิล เกิดจากส่วนผสมระหว่างองค์ประกอบเชิงกายภาพ และองค์ประกอบเชิงสังคมประกอบเข้าด้วยกัน การสร้างพิพิธภัณฑ์มีชีวิต โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเกิดนโยบายทั้งแนวทางปฏิบัติร่วมกันของชุมชน สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น

1) ด้านกายภาพ

การให้คุณค่ากับการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทรัพยากรหรือเป็นผลผลิตเป็นการทำนุบำรุงรักษาและสร้างการใช้สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ พื้นที่อัตลักษณ์ และประเพณีต่าง ๆ จึงเป็นประโยชน์สูงสุดต่อ ชุมชนทั้งในแง่วิชาการและการท่องเที่ยวของชุมชนได้ การมองเห็นคุณค่าจากคนนอกที่เข้ามาสัมผัสสิ่งแวดล้อมเดิมของชุมชนที่หลงเหลือแล้วสะท้อนให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนพยายามรักษาสถาปัตยกรรมในอดีตไว้ได้เป็นอย่างดีทั้งนี้เพื่อเป็นตัวแทนของความทรงจำและร่องรอยทางมรดกชุมชนให้คนนอกได้สัมผัส

2) ด้านกิจกรรมและการดำเนินการ

การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมในท้องถิ่นและการอาศัยอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชนได้ในระยะยาวเป็นแนวทางการเก็บรักษาสังคมและประเพณีเดิมของชุมชนที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะ

ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้อัตลักษณ์และวิถีของชุมชน เห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมและสะท้อนกลับไปให้ชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและวางแผนวัฒนธรรมอันดีงาม จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน

โดยสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในรูปแบบที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบลักษณะนี้จะสามารถปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนเข้าใจว่าการที่จะมายังชุมชนเพื่อท่องเที่ยวอาจจะต้องพึ่งพาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ตั้งจัดทำส่งเสริมเส้นทางทางการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ทั้งวัน เช่น การส่งเสริมโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนอินทิลเพื่อให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวในภาพรวม เชื่อมจุดอัตลักษณ์เด่น ๆ ในพื้นที่ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในชุมชนรวมทั้งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5.1.3 การตอบวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำอัตลักษณ์มาใช้ในการออกแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

การทำงานกับชุมชนเพื่อนำอัตลักษณ์มาออกแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ชุมชนอินทิล 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์เชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ศักยภาพชุมชน 2) การเผยแพร่ข้อมูลอัตลักษณ์พื้นที่ศักยภาพเพื่อให้ชุมชนตรวจสอบ 3) การออกแบบปรับปรุงพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการชุมชนโดยการมีส่วนร่วม 4) การเข้าดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ 5) การประเมินและสรุปผลโครงการโดยเริ่มจากการสอบถามความต้องการ สำรวจศักยภาพชุมชน และพูดคุยหาแนวทางร่วมกัน จากนั้นจึงสร้างสรรค์และต่อยอดองค์ความรู้จากสิ่งที่ชุมชนมีศักยภาพอยู่แล้ว ทั้งทางกายภาพ กิจกรรม และสังคมวัฒนธรรม โดยควรเน้นการมีส่วนร่วม ไม่ควรแต่งเติม เปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ใหม่ หรือหยิบเอาภูมิปัญญาจากที่อื่นมา เพราะนั่นจะทำให้ความมีชีวิตไม่มีความยั่งยืนและยากต่อการดำเนินการของชาวชุมชนเอง การสร้างความเข้าใจในการทำงานของสภาพแวดล้อมเดิมว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันจะนำไปสู่ความยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การรับรู้อัตลักษณ์กายภาพ

ชุมชนอินทิลควรสร้างนโยบายเพื่อสร้างแนวทางการอนุรักษ์บรรยากาศชุมชนแบบชนบทให้คงอยู่ เช่น การจัดการทุ่งเมืองแกนให้เป็นแหล่งทำกินที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากปัจจุบันเริ่มมีการบุกรุกและถมพื้นที่สูงขึ้นจนอาจสูญเสียอัตลักษณ์ชุมชนและอาจเกิดปัญหาการขวางทางน้ำเกิดน้ำท่วมขังได้

2. การรับรู้อัตลักษณ์ด้านสังคมประเพณี

ชุมชนอินทขิลมีอัตลักษณ์ของชุมชนที่นักท่องเที่ยวประทับใจและอยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก คือ คนในชุมชนอธยาศัยดี มีวิถีชุมชนเรียบง่ายมีมิตรไมตรีจิต ความเป็นกันเอง ซึ่งชุมชนควรรักษาและส่งเสริมอัตลักษณ์ข้อนี้ให้ดำรงอยู่ต่อไป

3. การรับรู้อัตลักษณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว

ชุมชนอินทขิลควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย ที่สร้างความเพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจควบคู่ไปกับการศึกษาหาความรู้จากแหล่งท่องเที่ยว เช่น การขึ้นจักรยานชมธรรมชาติ ไปพร้อมกับการศึกษาระบบนิเวศ การพักโฮมสเตย์พร้อมกับการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การศึกษาเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านจากฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมรณรงค์และสร้างความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์เพื่อรักษาสภาพชุมชนให้สมบูรณ์ยั่งยืน

4. ด้านการให้บริการร้านค้าและสินค้า

ควรมีการกำหนดและควบคุมคุณภาพสินค้าต่าง ๆ อย่างชัดเจนให้ผู้ประกอบการแสดงอัตราค่าบริการไว้อย่างเปิดเผย และมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มีความโดดเด่นเป็นสินค้าพื้นบ้านที่มีราคาถูกและมีคุณภาพ ควรมีการสาธิตการทำและให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำด้วย มีการจัดการสถานที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะ

5. ด้านบุคลากร

การมีมัคคุเทศก์หรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำและความรู้ในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวอย่างไม่เพียงพอ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยจัดโครงการอบรมคนในชุมชนหรือโรงเรียนในชุมชนมีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตลาดโบราณบ้านซ้อแล เช่น โครงการยุวมัคคุเทศก์ โครงการอาสาสมัครนำเที่ยว เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอินทขิล
2. ควรศึกษาการดำเนินการในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนอินทขิลเพื่อพัฒนาการดำเนินการการท่องเที่ยวของชุมชน
3. จัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนอินทขิลในด้านกายภาพ สังคมประเพณี เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ที่จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้มีประสิทธิภาพ
4. ควรเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบอย่างจริงจังเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันของย่านเมืองแกน